

Juryrapport

Keetje Hodshon Prijs 2024 – Wijsbegeerte en/of Godgeleerdheid

Dr. Y. (Yara) Al Salman

Sharing in Common: A Republican Defence of Group Ownership

Universiteit Utrecht, juni 2022

De Keetje Hodshon Prijs gaat dit jaar naar Yara Al Salman voor haar proefschrift *Sharing in Common: A Republican Defence of Group Ownership*. De jury heeft veertien nominaties ontvangen. Het niveau daarvan was over het algemeen hoog. Ze kwamen uit de theologie, religiewetenschappen en wijsbegeerte. Daarbij werden uiteenlopende methoden gebruikt. Sommige proefschriften bevatten historisch of sociaalwetenschappelijk onderzoek. Bij andere ging het om de inhoudelijke analyse van normatieve posities en argumentaties, zoals bij dit bekroonde proefschrift vanuit de wijsbegeerte.

Yara Al Salman heeft haar proefschrift in 2022 verdedigd aan de Universiteit Utrecht. Ze heeft daar terecht een cum laude voor gekregen. Met haar proefschrift levert zij een belangrijke bijdrage aan de discussie over hoe een samenleving moet worden vormgegeven. Het neoliberalisme is op het individu gericht en in Nederland ook op een bepaalde vorm van participatie. Eigen verantwoordelijkheid eerst. Al Salman laat zien dat er in de soms gepolariseerde discussie een alternatief over het hoofd wordt gezien: samen verantwoordelijkheid nemen door middel van groepeerigheid. Zij werkt dit uit, niet, of niet primair, vanuit een socialistisch oogpunt, maar met name vanuit het republikeinse vrijheidsideaal van non-dominatie. Dat houdt in dat mensen alleen onderworpen zijn aan die machtsrelaties waar ze zelf zeggenschap over hebben. Op die manier geef je vorm aan gelijke macht voor iedereen.

Wat maakt dit proefschrift nu zo bijzonder? Al Salman zet de zogenaamde tragedie van de meent (Tragedy of the commons) op zijn kop. De ecooloog Garrett Hardin had beargumenteerd dat bij gebruik door te veel mensen natuurlijke hulpbronnen onbruikbaar worden. De conclusie die hier vaak aan wordt verbonden is dat, om overexploitatie te voorkomen, natuurlijke hulpbronnen privé-eigendom moeten worden. De politicoloog en Nobelprijswinnaar Elinor Ostrom liet zien dat natuurlijke hulpbronnen vaak door een groep worden beheerd. En dat dit vaak heel goed gaat: er is zelden sprake van overexploitatie. Al Salman laat zien dat groepeerigheid ook ethisch-politiek grote voordelen kent en in bepaalde omstandigheden ideaal is.

De theoretische bijdrage die Al Salman levert is indrukwekkend. Zij werkt het idee van groepeerigheid op een buitengewoon grondige wijze uit. En verdedigt het op eloquente wijze. Ze laat zien hoe eigendomsinstituten mensen kunnen emanciperen. Wil dit werken in de praktijk, dan moeten eigendomsinstituten aan twee voorwaarden voldoen. Ten eerste moeten ze mensen in staat stellen om de bronnen die in eigendom zijn te gebruiken om in hun basisbehoeften te voorzien. Dit zijn behoeften die mensen moeten kunnen bevredigen, willen zij in staat zijn om ongelijke machtsrelaties te kunnen ontwijken of zelfs te bestrijden. Ten tweede moeten de mensen die van de bronnen afhankelijk zijn voor deze basisbehoeften, op gelijke voet het brongebruik kunnen besturen.

Het proefschrift is interdisciplinair met dwarsverbanden naar rechten en de politicologie. Al Salman laat zien hoe deze verschillende disciplines allemaal nodig zijn voor een goed begrip van groepseigendom en het belang daarvan. Maar het belangrijkste is misschien toch wel hoe ze haar voorstel toepast op politiek-filosofische thema's zoals gelijkheid, vrijheid en macht. Ze bespreekt de relevantie van haar benadering voor coöperaties (bedrijven waar werknemers eigenaar zijn van de productiemiddelen) en voor natuurlijke en agrarische bronnen. Maar het is voelbaar dat de filosofische en maatschappelijke relevantie verder gaat dan dat. We moeten op een fundamenteel andere manier gaan kijken naar hoe we ons in een samenleving tot elkaar verhouden en hoe we met elkaar omgaan.

De jury van de Keetje Hodshon Prijs 2024, die dit jaar bestond uit Kees van der Kooi, Han van Ruler en Frank Hindriks, prijst niet alleen de helderheid en leesbaarheid van dit proefschrift, maar ook de manier waarop Yara Al Salman het belang van haar onderzoek in de dissertatie zelf weet te verwoorden en de specifieke rol van de filosofie in normatieve analyse expliciet naar voren heeft gebracht. In het bijzonder prijst de jury de manier waarop dit proefschrift via het thema van groepseigendom de kloof weet te overbruggen tussen opvattingen over het autonome individu en gemeenschappelijke praktijken zonder een van beide op te geven. Onafhankelijkheid als ideaal is prima te combineren met vergaande vormen van samenwerken. Gelijke macht moet je democratisch organiseren.

Het is van belang dat dit alternatief goed voor het voetlicht komt. De jury stemde dan ook unaniem voor dit proefschrift als de winnaar van de Keetje Hodshon Prijs 2024. Van harte gefeliciteerd.

Prof. dr. F.A. (Frank) Hindriks, hoogleraar ethiek, sociale en politieke filosofie Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. C. (Kees) van der Kooi, Distinguished Lecturer ESAA/EURAC Erasmus Universiteit Rotterdam, emeritus-hoogleraar systematische theologie Vrije Universiteit Amsterdam

Prof. dr. J.A. (Han) van Ruler, hoogleraar intellectuele geschiedenis en vicedecaan Erasmus School of Philosophy (ESPhil) Erasmus Universiteit Rotterdam

De juryvergadering vond plaats via Zoom op 12 maart 2024, onder voorzitterschap van KHMW-maatschappelijk lid T.M. (Truze) Lodder. Tevens was ter vergadering aanwezig prof. dr. W.B. (Wim) Drees, secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW.